

การประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การประเมินความเสี่ยงสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม ภายใต้บริบทของพิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพฯ

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การประเมินความเสี่ยงสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม ภายใต้บริบทของพิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ เมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2556 ณ โรงแรมเคอู โทม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักในเรื่องการประเมินความเสี่ยงสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม และรับทราบสถานการณ์การดำเนินงานด้านนี้ของประเทศไทย รวมทั้งรับฟังข้อคิดเห็น อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการนำเกณฑ์นี้ไปใช้

❖ ภาคเช้า : ดร.บรรพต ณ ป้อมเพชร ผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการพิธีสารคาร์ตาเฮนาฯ ได้บรรยายถึง ความเป็นมาของการประเมินความเสี่ยงของสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม ในบริบทของพิธีสารคาร์ตาเฮนาฯ ว่าการจัดทำแนวทางเพื่อควบคุม GMOs ครั้งแรกของโลกนั้นเกิดจากความกังวลว่า การใช้ GMOs มีความเกี่ยวข้องอย่างมากกับการใช้จุลินทรีย์ GM ในอุตสาหกรรมต่างๆ ฉะนั้นจึงควรมีแนวทาง (guidelines) ในการดำเนินการเพื่อลดความปลอดภัยและควบคุมผลกระทบที่ไม่พึงปรารถนาที่อาจเกิดขึ้นจาก GMOs เมื่อมีการปลดปล่อยลงสู่สภาพแวดล้อม โดยหลักการทั่วไปของการประเมินความเสี่ยง ประกอบด้วย การจำแนกระบุมว่ามีความน่าจะเป็นอันตรายและความเสี่ยงอย่างไร การจัดประเภทของความเสี่ยง การประเมินตามประเภทความเสี่ยง การบริหารจัดการความเสี่ยง และกลยุทธ์สำหรับการบริหารจัดการความเสี่ยง นอกจากนี้ ควรต้องมีการสื่อสารด้านความเสี่ยงให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้เสียทุกภาคส่วนและสาธารณชนด้วย

นอกจากนี้ยังได้แนะนำแนวทางและคู่มือสำหรับการประเมินความเสี่ยงของ GMOs ที่จัดทำเป็นแม่แบบโดยสำนักงานเลขาธิการอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งประกอบด้วย

- แผนที่ถนนสำหรับการประเมินความเสี่ยงของ GMOs
- การประเมินความเสี่ยงลักษณะเฉพาะของ GMOs
- การติดตาม GMOs ที่ปลดปล่อยลงสู่สภาพแวดล้อม

แนวทางฉบับนี้ไม่ถือว่าเป็นพันธกรณีที่กำหนดให้ประเทศภาคีจะต้องดำเนินการและปฏิบัติตาม แต่เป็นการเชิญชวนให้ประเทศภาคีนำแนวทางฯ นี้ ไปทดสอบในระดับประเทศและระดับภูมิภาค เพื่อการปรับปรุงการประเมินความเสี่ยงในสภาพจริง และแบ่งปันประสบการณ์ผ่าน BCH

❖ ภาคบ่าย : การอภิปรายสถานการณ์การประเมินความเสี่ยง GMOs ของประเทศไทย จากผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

➢ **ดร.มัลลิกา แก้ววิเศษ สำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ กรมวิขา การเกษตร** ได้นำเสนอขั้นตอนในการดำเนินการสำหรับผู้ประสงค์จะนำพืช GM ที่กำหนดเป็นสิ่งต้องห้ามมาศึกษาทดลองในประเทศไทย โดยจะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ในประกาศกรมวิชาการเกษตร เรื่อง กำหนดแนวทางปฏิบัติในการขออนุญาตนำเข้าหรือนำผ่านสิ่งต้องห้ามตาม พ.ร.บ.กักพืช พ.ศ.2507 แก้ไขแล้ว (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2544 ลงวันที่ 7 มีนาคม 2544 โดยสามารถศึกษาและปฏิบัติตามคู่มือการขออนุญาตนำเข้าและศึกษาทดลองพืช GM ซึ่งคณะกรรมการความปลอดภัยทางชีวภาพด้านการเกษตร กรมวิชาการเกษตรได้จัดทำ เพื่อให้ผู้ประสงค์จะนำเข้าพืช GM สามารถที่จะปฏิบัติตามขั้นตอนการขออนุญาตได้อย่างถูกต้อง

➢ **ดร.ชาลินี คงสวัสดิ์ ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ** ได้กล่าวว่า สิ่งที่เหมาะสมที่สุดของประเทศไทย คือ การนำแนวทางการประเมินความเสี่ยงที่สำนักงานเลขาธิการอนุสัญญาฯ ได้จัดทำขึ้นมาทดลองใช้กับการประเมินความเสี่ยงพืช GM ที่จะมีในการดำเนินการในอนาคตอันใกล้ ซึ่งเห็นว่าจะต้องมีข้อมูลการประเมินความเสี่ยงอยู่พอสมควร จึงจะสามารถนำข้อมูลเหล่านี้ไปทดลองใช้กับแนวทางฯ ฉบับนี้ได้

.... (ต่อ หน้า 2)

➤ **รศ.ดร.นพ.เผด็จ ลีริยะเสถียร คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย** ได้เสนอแนวทางในการพัฒนาของ GM โดยการสร้างยุงที่ต้านทานต่อเชื้อโรค เช่น โรคไข้เลือดออก ไข้มาลาเรีย ฯ เป็นการทำให้เชื้อโรคไม่สามารถเจริญในยุง และสร้างยุงที่มียีนที่สร้างสารที่เป็นพิษต่อยุง แล้วปลดปล่อยลงสู่ธรรมชาติเพื่อผสมพันธุ์กับยุงในธรรมชาติ สิ่งที่ต้องคำนึงถึงก่อนการปลดปล่อยยุง GM ลงสู่ธรรมชาติจะต้องคำนึงถึงความมั่นคงของยีนและสมรรถนะของยุง GM , ความปลอดภัย, การทดสอบในภาคสนามและผลกระทบต่อระบบ, การยอมรับของสาธารณชน โดยต้องแน่ใจว่ายีนที่ใส่เข้าไปในยุงนั้น ไม่สามารถที่จะถ่ายทอดไปสู่สิ่งมีชีวิตชนิดอื่นได้ ซึ่งในแนวทางดังกล่าวได้พูดถึงเรื่องนี้ด้วย จึงควรต้องศึกษาให้ดีเสียก่อน

➤ **ผศ.ดร.วิภา หอมหวล คณะเกษตรศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยนเรศวร** ได้กล่าวว่า การทดสอบข้าวโพดตัดแปลงพันธุกรรมสายพันธุ์ NK 603 ในระดับแปลงทดลองที่จะมีขึ้น เป็นขั้นตอนในการวิจัยและพัฒนาด้านความปลอดภัยทางชีวภาพ ที่สืบเนื่องต่อมาจาก การทดสอบในระดับโรงเรือน ซึ่งผลการทดสอบในระดับโรงเรือนได้ผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการความปลอดภัยทางชีวภาพ ด้านการเกษตร กรมวิชาการเกษตร เมื่อเดือนมีนาคม 2554 แล้ว และอยู่ระหว่างเพื่อดำเนินการขออนุญาตทดสอบในระดับแปลงทดลองภาคสนามต่อไป

➤ **ดร.บุญญานาถ นาถวงษ์ บริษัท มอนซานโต้ประเทศไทย จำกัด** ได้กล่าวว่า ประเทศไทยควรมีการเตรียมความพร้อม โดยมีแนวทางการประเมินความเสี่ยงฯ ที่สำนักงานเลขาธิการอนุสัญญาฯ จัดทำขึ้น เพื่อเป็นกรอบในการดำเนินงาน ภาคเอกชนมีความยินดีที่จะให้ความร่วมมือ เพื่อให้เกิดความสอดคล้องและความถูกต้อง เป็นประโยชน์ต่อประเทศ ซึ่งการนำองค์ความรู้

ทางด้านเทคโนโลยีชีวภาพมาใช้ จะช่วยลดภาระและปัญหาจากการใช้สารเคมีทางการเกษตรได้มากขึ้น และเห็นว่าในอนาคตงานวิจัยจะมีความจำเพาะเจาะจงและเฉพาะเรื่องมากขึ้น ซึ่งจำเป็นต้องอยู่บนพื้นฐานของความปลอดภัยทางชีวภาพจากการดำเนินการประเมินความเสี่ยงของพืช GM

❖ บทสรุป ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะ

- กรมวิชาการเกษตร ซึ่งเป็นหน่วยงานชำนาญการระดับประเทศรับผิดชอบกฎระเบียบและข้อบังคับต่างๆ เกี่ยวกับพืช GM ต้องเป็นหน่วยงานหลักของประเทศ ในการกำกับดูแลการประเมินความเสี่ยงพืชตัดแปลงพันธุกรรม และ ควรต้องมีหน่วยงานชำนาญการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนร่วมดำเนินการด้วยอย่างต่อเนื่อง

- ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ โดยคณะกรรมการเทคนิคด้านความปลอดภัยทางชีวภาพ ควรจัดให้มีการอบรมคณะกรรมการด้านความปลอดภัยทางชีวภาพระดับสถาบันและบุคลากรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ในเรื่องพื้นฐานด้านความปลอดภัยทางชีวภาพ ในบริบทของพิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ การใช้แนวทางฯ และคู่มือการประเมินความปลอดภัยตลอดจนแนวทางปฏิบัติด้านความปลอดภัยทางชีวภาพต่างๆ ของประเทศ และ นานาประเทศ

- การวิจัยและพัฒนาที่เกี่ยวข้องสัตว์ GM เช่น ยุง GM ที่เป็นพาหะนำโรคติดต่อต่างๆ หน่วยงานสามารถร่วมกันจัดทำข้อเสนอการวิจัย ขอรับทุนสนับสนุนการวิจัย จากองค์กรภายในประเทศต่างๆ เช่น สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ เป็นต้น รวมทั้งองค์กรระหว่างประเทศต่างๆ ด้วย

